

4. Білецька М. О. Досвід зарубіжних країн у сфері надання електронних публічних послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2023. С. 312-314.

5. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>. (дата звернення: 25.02.2025)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-79>

ДЕКЛАРУВАННЯ ЯК СПОСІБ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Редько Олексій Миколайович

*адвокат, спеціаліст з права,
член Ради адвокатів Чернівецької області
м. Чернівці, Україна*

З метою попередження та виявлення проявів корупції, як порушення правопорядку та соціальної справедливості, в системі державних органів здійснюється фінансовий контроль публічних службовців. Дієвим інструментом такого контролю є декларування особистих доходів та майна публічних службовців, механізм дії якого закріплений у розділі VII «Фінансовий контроль» Закону України «Про запобігання корупції».

Інститут декларування доходів і майна вперше з'явився в українському законодавстві з прийняттям Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року. У 2011 році був ухвалений Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції», який більшою мірою деталізував механізм декларування, проте був скасований з прийняттям 14 жовтня 2014 року чинного Закону України «Про запобігання корупції» № 1700-VII, що вступив в силу від 26 квітня 2015 року [1]. Чинний закон встановлює механізм моніторингу вхідних та вихідних коштів та майна для попередження та виявлення незаконного збагачення публічних службовців. У 2016 році внесено зміни до закону № 1700-VII, якими запроваджено електронне декларування, що приблизило українське законодавство у сфері фінансового контролю до європейських стандартів.

Розділ VII Закону України «Про запобігання корупції» закріплює механізм об'єктивного фінансового контролю майнового становища публічних службовців, зокрема містить перелік суб'єктів на яких поширюється дія закону, порядок подання декларацій та її зміст, порядок

обліку та оприлюднення декларацій для забезпечення їх публічності, комплекс контролю та перевірки декларацій [2].

Аналізуючи положення ч. 1 ст. 1, ст. 3 та ст. 45 ЗУ «Про запобігання корупції» можна виокремити наступних суб'єктів декларування:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

2) посадові особи юридичних осіб публічного права, особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку;

3) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних комісій, утворених відповідно до Закону «Про державну службу», Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування», Громадської ради доброчесності, громадських рад, рад громадського контролю, що утворені при державних органах та беруть участь у підготовці рішень з кадрових питань, підготовці, моніторингу, оцінці виконання антикорупційних програм;

4) кандидати на пост Президента України, кандидати у народні депутати України, кандидати в депутати ВР АРК, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидати на посади сільських, селищних, міських голів та старост;

5) інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до закону, зокрема це особи, які припинили пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, претендують на зайняття такої посади або іншої посади для якої законом передбачено обов'язкове декларування [2; 3].

Слід зазначити, що посадові особи закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері соціального обслуговування населення, охорони здоров'я, науки тощо (окрім виключень передбачених законом), військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу не є суб'єктами декларування (ч. 5 ст. 45 Закону «Про запобігання корупції»).

При аналізі закону можна виокремити декілька видів декларації, а саме:

1. Щорічна декларація. Даний вид декларації містить відомості про звітний рік, тобто період з 1 січня до 31 грудня включно, що передує року, в якому декларація подається. Щорічна декларація подається у період з 1 січня до 1 квітня року, наступного за звітним роком.

2. Декларація суб'єкта декларування, який припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що подається не пізніше дня такого припинення.

Період подання такої декларації залежить від підстав припинення повноважень публічного службовця. У разі припинення таких повноважень з ініціативи роботодавця, декларація подається не пізніше двадцяти робочих днів з дня, коли суб'єкт декларування дізнався чи повинен був дізнатися про таке припинення. У разі припинення повноважень з ініціативи суб'єкта декларування або ж з інших підстав передбачених законодавством відповідно до специфіки професійних функцій суб'єкта, декларацію слід подати не пізніше дня припинення повноважень. Зміст такої декларації охоплює період, який не був задекларований раніше.

3. Декларація суб'єкта декларування, який припинив діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що подається до 01 квітня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено таку діяльність. Зміст такої декларації охоплює звітний рік, що передує року у якому подається декларація.

4. Декларація суб'єкта декларування, який є особою, що претендує на зайняття посад. Така декларація подається до призначення на посаду та охоплює звітний рік, що передує року, в якому особу призначено на посаду [3; 4].

Оскільки однією із цілей декларування є забезпечення прозорості діяльності публічних службовців та збільшення довіри населення до них Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) забезпечує функціонування Єдиного державного реєстру декларацій, який містить подані декларації [5]. Даний реєстр доступний для ознайомлення та електронного оброблення на офіційному веб-сайті НАЗК для будь-якої зацікавленої особи. Для захисту особистої інформації, до прикладу відомостей щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання фізичних осіб тощо, визнається інформацією з обмеженим доступом та не відображається у відкритому доступі.

Для забезпечення дотримання суб'єктами умов законодавства щодо подання декларацій та їх змісту, НАЗК проводить їхній контроль за декількома аспектами: перевірка щодо своєчасності подання, щодо правильності та повноти заповнення та логічний та арифметичний контроль відомостей, що містяться у декларації [2]. Юридичними гарантіями достовірності поданих декларацій є притягнення особи до дисциплінарної (встановлюється законами, які регламентують діяльність), адміністративної (ст. 172-6 КУпАП) та кримінальної (ст. 366-2 та 366-3 ККУ) відповідальності у разі порушення вимог законодавства у сфері фінансового контролю.

Висновки. Питання боротьби з проявами корупції є актуальним для держав світу, і Україна не є виключенням. Фінансовий контроль є дієвим

засобом протидії корупції за умови забезпечення налагодженого механізму дії державних органів у сфері запобігання корупції та його закріплення на законодавчому рівні. Орієнтиром запровадження ефективної системи фінансового контролю є законодавство європейських держав. Чинне законодавство у сфері запобігання корупції досить детально врегульовує питання декларування як способу фінансового контролю публічних службовців та забезпечення прозорості здійснення ними своїх повноважень. Разом з тим, процес електронного декларування потребує вдосконалення, зокрема сумнівним є забезпечення захищеності інформації суб'єктів декларування в інформаційному просторі.

Література:

1. Експертний висновок про Фінансовий контроль за деклараціями про доходи і майно в Україні (Розділ VII Закону України «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://tilman-hoppe.de/%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%D0%A0%D0%84.pdf>

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/conv#Text>

3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / Наук. ред. Хавронюк М.І. – К.: Ваіге, 2018. – 472 с.

4. Лекційні матеріали до тренінгового навчального курсу для працівників державних органів та посадових осіб місцевого самоврядування «Правові засади та практичні аспекти запобігання корупції» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.spfu.gov.ua/userfiles/files/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%20%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D1%83%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8.pdf>

5. Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://wiki.nazk.gov.ua/>